

404

این پرونده: امام جماعت

گام اول برای اینکه بخواهیم نقشه ای برای قدم گذاشتن در جاده طلبگی برداریم، انتخاب مقصد است. برای انتخاب مقصد نیز باید نسبت به ماموریت ها و رسالت هایی که به عهده طلاب است آگاهی داشته باشیم تا بتوانیم متناسب ترین آن ها را با توجه به استعداد، توانمندی، شخصیت و... خود انتخاب کنیم. ما سعی کرده ایم در اولین گام از نقشه راه مسیر طلبگی ابتدا ماموریت ها و وظایفی که به عهده طلاب است و هر کدام باید یکی از آن ها را بپذیرند و تمام تلاش خود را برای تحقق آن انجام دهند را ارائه کنیم.

هر طلبه بر اساس آیه مشهور نفر، که مبنای ایجاد و تشکیل حوزه های علمیه است، لازم است اقلا در یکی از عرصه های طلبگی که از این آیه استخراج می شود انجام وظیفه کند. این عرصه ها عبارتند از تفقه در دین، ابلاغ دین و اقامه دین.

۱- تفقه در دین:

فهم دقیق، منسجم و کامل از دین اسلام بر پایه وحی و عقل و سخن و سیره پیامبر و امامان معصوم (علیهم السلام) به عنوان کاملترین برنامه ی رشد و تعالی انسان و از مهمترین رسالت های روحانیت شیعه می باشد

۲- ابلاغ دین:

تعلیم، تبیین و نشر علوم و معارف اسلامی و پاسداشت آنها در برابر برداشت های نادرست و تبیین های ناصواب و تربیت نیروهای متخصص و آگاه به این معارف از رسالت های روحانیت شیعه است.

۳- اقامه دین:

تحقق عینی اسلام در ابعاد مختلف (عقیدتی، تربیتی، اخلاقی، فرهنگی، اجتماعی، اقتصادی، سیاسی) در جوامع بشری، بر پایه قسط و عدل، نفی طاغوت، ایجاد و گسترش حکومت و تمدن اسلامی و زمینه سازی برای حاکمیت جهانی دین با ظهور امام عصر عجل الله تعالی فرجه است.

هر یک از این عرصه های سه گانه مصادیق فراوانی (کارویژه ها و مشاغل طلبگی) را پیش روی طلاب قرار می دهد که به عنوان وظایف و رسالت های اصلی طلاب تلقی می شود. و طلاب حوزه های علمیه موظفند یکی از این مصادیق را انتخاب نموده و برای تحقق آن تلاش کنند. انجام صحیح هر یک از ماموریتها و رسالت های حوزوی نیاز به همراه داشتن این سه عنصر دارد. دانش، مهارت و معرفت.

این سه مورد برای انجام هرکاری لازم است. از سخن گفتن با دوست و خانواده خود که بدیهی ترین کار روزانه شماست بگیرید تا فرستادن ماهواره به فضا. شما برای یک سخن گفتن ساده باید بدانید چه چیزی می گوید، (دانش) در چه شرایطی می گوید (معرفت) و چگونه آن را بیان می کنید (مهارت). انجام صحیح همه این اقدامات نیاز به دانش، معرفت و مهارت دارد و بدون هر یک از این سه مورد یک جای کار لنگ خواهد زد.

۱- دانش:

آنچه ما در حوزه می آموزیم به لحاظ اینکه بالفعل و مستقیم در جامعه کاربرد ندارد و به عنوان علوم آلی و ابزاری برای اجتهاد و استنباط به کار می آید، پاسخگوی نیاز دانشی طلاب برای ارائه خدمات دینی به جامعه نمی باشد. گرچه اعتقاد داریم آموختن آنها برای ایجاد هویت و ادبیات طلبگی ضروری است و بدون ممارست و یادگیری علوم حوزوی نمی توان حق مطلب را برای پذیرفتن و به انجام رساندن ماموریت های طلبگی ادا کرد. اما باید پذیرفت که این دانشها و علوم حوزوی لازم است اما به هیچ عنوان کافی نیست. لذا هر طلبه متناسب با نقشی که برای خود انتخاب می کند، باید دانش های تکمیلی و لازم برای ایفای آن نقش را بیاموزد. در نتیجه ما برای تحقق رسالت هایی که به دوش داریم به دو دسته دانش نیاز داریم:

دانش های اصلی: همه دانش های حوزوی که طلاب در مقطع عمومی، تخصصی و عالی، موظف به فراگیری آن هستند.

دانش های تکمیلی: دانش هایی که متناسب با ماموریت طلاب در کارویژه ها لازم است فراگرفته شود.

۲- معرفت:

به عقیده ما افرادی که با این هدف به حوزه آمده اند که در یکی از مشاغل طلبگی مشغول شوند و از جایگاه اجتماعی آن شغل طلبگی، حقوق و مزایای دیگر آن بهره مند شوند، با طلابی که با هدف پذیرفتن یکی از نقش های طلبگی که تحقق آن به عهده سازمان حوزه است و جزء ماموریت ها و رسالت های حوزوی است، به میدان آمده اند، تفاوت فاحشی دارند. هرچند که در عمل، هر دو دسته اقدامات واحد و مشابهی را انجام میدهند. دلیل ما بر این ادعا، تفاوت تاثیر حضور و عملکرد افرادی است که هم اکنون در ادارات و سازمان های فرهنگی و مذهبی مشغول فعالیت هستند. همان تفاوتی که در رفتار و گفتار این دو دسته وجود دارد. برای مثال دسته اول خود را کارمندانی می دانند که در گذشته درس طلبگی نیز خوانده اند و سال ها در حوزه مشغول بوده اند. اما دسته دوم خود را طلبه ای می دانند که هم اکنون یکی از نقش های طلبگی را پذیرفته و در حال ارائه خدمات طلبگی به جامعه است.

لذا ما در طراحی نقشه راه مسیر طلبگی به این نکته توجه داشته ایم که حوزه علمیه به افرادی آشنا با هویت طلبگی و پذیرنده نقش ها و ماموریت های طلبگی و آگاه نسبت به تاثیرگذاری آن نقش در جامعه، نیاز دارد و برای تربیت چنین افرادی محتوای لازم را طراحی نموده ایم.

از طرفی انجام و تحقق هر یک از نقش های طلبگی نیاز به آگاهی و شناخت لازم نسبت به شرایط و محیط انجام آن ماموریت دارد که برای ایفای هرچه بهتر آن نقش تاثیر بسزایی دارد. ما نام این آگاهی را نیز بصیرت نهاده ایم. پس در این بخش نیز ما به دو دسته شناخت و آگاهی نیاز داریم:

هویت: آنچه یک طلبه باید در مورد هویت طلبگی و نقش مهم یک طلبه در ایجاد تمدن نوین اسلامی بداند.

بصیرت: آنچه یک طلبه به عنوان پذیرنده نقش اجتماعی خود در انجام یکی از کارویژه های طلبگی باید بداند.

۳- مهارت:

هر چقدر نسبت به امری دانش داشته باشید و از محیط و شرایط انجام آن شناخت کافی داشته باشید اما مهارت لازم را برای انجام آن نداشته باشید، نمی توانید از عهده آن به صورت مطلوب و مورد انتظار برآیید. مهارت، هنر کاربرد و استفاده از دانش و ابزار است. یک مکانیک حتی اگر بهترین ابزارهای تعمیر یک ماشین را داشته باشد اما مهارت استفاده از آن ها را نداشته باشد، نمی تواند آن را تعمیر کند. شما هر مقداری که مهارت های بیشتری کسب کنید، به دلیل لذتی از کاربرد آن مهارت می برید، اشتیاق بیشتری به مهارت آموزی در ابعاد مختلف پیدا خواهید کرد. در نتیجه اگر قبل از اقدام به یادگیری مهارت های شغلی، به آموختن مهارت های توسعه فردی که به نوعی از قبیل مهارت های زندگی کردن و رشد فردی است بپردازید، قطعاً آمادگی و اشتیاق بیشتری به فراگیری مهارت های شغلی خواهید داشت. با این اوصاف باید گفت آمادگی برای انجام یکی از ماموریت های طلبگی علاوه بر آنچه گذشت نیاز به آموختن دو دسته مهارت دارد:

مهارت های توسعه فردی: مهارت هایی که به طلبه کمک می کند تا یاد بگیرد تمامی قابلیت ها و توانایی های خود را بهبود ببخشد مانند خودشناسی، حل مساله، تصمیم گیری، تفکر خلاقانه و نقادانه و ...

مهارت های تخصصی: مهارت هایی که برای انجام کارویژه های پذیرفته شده لازم است فراگرفته شود.

معرفی کارویژه ها و مشاغل طلبگی

۱. امام جماعت

امامت جماعت یکی از کارویژه های حوزوی است که برای انجام یک ماموریت مهم طلبگی در عرصه ابلاغ دین، ایجاد شده است. برای دانستن جایگاه مهم کارویژه های طلبگی، توجه شما را به کلامی از امام خمینی (ره) جلب می نمایم که دلسوزانه در آن به نکته مهمی در مورد مسئولیت پذیری و لزوم ایفای نقش طلبگی در جامعه پرداخته اند:

نکته آخری که توجه به آن لازم است اینکه روحانیون و علما و طلاب باید کارهای قضایی و اجرایی را برای خود یک امر مقدس و یک ارزش الهی بدانند و برای خود شخصیت و امتیازی قائل بشوند که در حوزه ننشسته اند بلکه برای اجرای حکم خدا راحتی حوزه را رها کرده و مشغول به کارهای حکومت اسلامی شده اند. اگر طلبه ای منصب امامت جمعه و ارشاد مردم یا قضاوت در امور مسلمین را خالی ببیند و قدرت اداره هم در او باشد و فقط به بهانه درس و بحث مسئولیت نپذیرد و یا دلش را فقط به هوای اجتهاد و درس خوش کند، در پیشگاه خداوند بزرگ یقیناً مؤاخذه می شود و هرگز عذر او موجه نیست، ما اگر امروز به نظام خدمت نکنیم و استقبال بی سابقه مردم از روحانیت را نادیده بگیریم، هرگز فرصت و شرایط بهتر از این را نخواهیم داشت.

صحیفه امام ج ۲۱ ص ۲۹۲

با توجه به مقدمات ارائه شده در مورد نکات لازم برای معرفی یک کارویژه طلبگی و لزوم فراگیری و کسب آمادگی لازم برای انجام یکی از رسالت ها و وظایف طلبگی، آنچه یک طلبه برای احراز کارویژه امامت جماعت لازم است فرا بگیرد به این شرح

شما چه تصویری از **کارویژه (شغل طلبگی) امامت جماعت** در ذهن خود دارید؟ آیا یک طلبه می تواند این کارویژه را از ابتدای طلبگی برای خود انتخاب کند و برای یادگیری انجام صحیح آن تلاش کند؟ آیا این کارویژه می تواند به عنوان رسالت اصلی یک طلبه قرار بگیرد و سال ها برای به دست آوردن آن و به کارگیری تمام توان خود برای انجام آن تلاش کند؟

شاید خیلی از شما بگویید که کمترین هنر یک طلبه امام جماعت شدن است و پیش پا افتاده ترین کاری است که از یک طلبه ی پایه دو، که قرائتش را تصحیح و احکام جماعت را می داند بر می آید. شاید شما با خود بگویید ما طلبه نشده ایم که امام جماعت مسجدی شویم و بقیه روز را به بطالت بگذرانیم. ما آرمانهای بلندی از طلبگی داریم که شاید یک امام جماعت ساده به گرد پای آن هم نرسد. لذا منتظر آن روز هستیم که بتوانیم آن کار بزرگ را با علم آموزی و دانش اندوزی انجام دهیم. به اصطلاح منتظریم تا قدر ما را بدانند و خودشان به دنبال ما بیایند.

(آیا چنین روزی خواهد آمد؟ آیا آن کار بزرگ را محقق خواهیم کرد؟ برای پاسخ به این پرسش کافی است از طلبه های قدیمی تر که الان تازه از سطح ۴ و ۳ فارغ التحصیل شده اند سوال کنیم تا ببینیم چند درصد آنان به چیزی که در ذهن داشته اند رسیده اند؟ و آیا اکنون در وضعیت مطلوب خود قرار دارند؟)

اما من می خواهم تصور خود را از این کارویژه با اهمیت و یکی از مهمترین و اصلی ترین نقش های طلبگی یعنی امامت جماعت در یک مسجد بازگو کنم.

تصور من از امامت جماعت، یک کار تمام وقت شبانه روزی در خانه خداست. شعار نمی دهم. من از کودکی در مسجد بزرگ شده ام و کارکردهای یک مسجد در یک محله را می شناسم. به هیچ عنوان نمی خواهم از جنبه های معنوی این کارویژه بگویم. بلکه می خواهم از کارکردهای امام جماعت در یک مسجد به لحاظ اجتماعی صحبت کنم. از تاثیر امام جماعت در دین، فرهنگ، اقتصاد و انسانیت مردم محله آن مسجد حرف بزنم.

تصور کنید امام جماعتی را که در گام اول خود تصمیم می گیرد مسائل و معضلات جامعه ی کوچک اطراف مسجد را شناسایی کند تا برای رفع این معضلات اجتماعی اقدامی صورت دهد. در همین ابتدا به دو مهارت اساسی نیاز دارد. مهارت نیاز شناسی و تشکیل شبکه مسائل. این امام جماعت باید بداند جدول سوات (SWOT) چیست؟ و باید بتواند نقاط قوت و ضعف، تهدیدها و فرصت های محله و مسجد را ارزیابی و در قالب جدول سوات تنظیم کند تا بتواند برای حل مسائل آن استراتژی مناسب را اتخاذ کند. بعد از این نیاز به مهارت حل مساله و تصمیم گیری دارد. و وقتی تصمیم های مناسب را اتخاذ کرد نیاز به مهارت برنامه ریزی استراتژیک دارد تا بتواند بر اساس آن، برنامه ای مناسب برای اقدامات لازم در مسجد و محله طراحی کند. سپس نیاز به مهارت مدیریت و ارزیابی و کنترل دارد تا بداند برنامه ای که تنظیم کرده مناسب حل مسائل موجود بوده یا نه؟ پس نیاز دارد که بداند چرخه دمینگ چیست؟ و چگونه باید از آن استفاده کند؟

از همه این ها که بگذریم باید مبانی مدیریت فرهنگی را بشناسد تا بتواند بر اساس آن، یک مجموعه فرهنگی به نام مسجد را اداره کند. و از طرفی چون هیچ کاری بدون سرمایه، به درستی انجام نمی شود و در اصطلاح بی مایه فطیر است، باید مهارت هوش مالی و مدیریت مالی را هم آموخته باشد. تا بتواند برای تامین هزینه ی اقدامات لازم برنامه ریزی نماید. حال تصور کنید معضل اصلی محله فقر مالی و سپس فقر آموزش های مفید، مسائل خانوادگی و سبک زندگی است. اگر این امام جماعت مهارت های کارآفرینی را آموخته باشد و بتواند با آموزش های لازم در محله چندین استارتاپ راه اندازی کند و یک بنگاه اقتصادی فعال تشکیل دهد و زنان بی سرپرست محله را به کارگیری کند تا تولیدات خانگی را به مردم همان محله عرضه کنند و قسمتی از مغازه های مسجد را به فروشگاه دائمی محصولات تولیدی در همان محله اختصاص دهد تا این

محصولات را از تولید به مصرف، بدون واسطه به مردم عرضه کنند تا برای هر دو طرف به صرفه باشد چه رونقی به لحاظ اقتصادی در محله اتفاق خواهد افتاد و اگر محور اصلی همه این اقدامات خدایسندانه امام جماعت مومن و با تقوای مسجد باشد چه تاثیرات دینی بر مردم محله خواهد گذاشت؟

اگر این امام جماعت مهارت مدیریت و برنامه ریزی آموزشی را فرا گرفته باشد و با استفاده از نیازشناسی آموزشی و طراحی محتوای آموزشی متناسب با نیازهای آموزشی مردم محله، پای اساتید درجه یک را برای ارائه آموزش های مختلف به مسجد باز کند و بتواند برای مردم محله آموزشگاهی سطح بالا در فضای مسجد راه اندازی کند تا با ارزانتترین وجوه پرداختی بتوانند از بهترین اساتید بهره مند شوند، چه تاثیری در رشد فرهنگ محله خواهد گذاشت؟ و از همه این ها که بگذریم اگر ایشان بتواند با راه اندازی گروههای هنری و تشکیل چند گروه منسجم و حرفه ای سرود و تواشیح و تئاتر به مردم محله های دیگر و مساجد دیگر خدمات هنری بفروشد، چه اتفاق مبارکی در ایجاد منابع مالی و احساس رشد فرهنگی هنری در محله رخ خواهد داد؟ تا اینجا به مهارت های لازم برای کارویژه امامت جماعت به عنوان یک کار تمام وقت و یک رسالت و وظیفه مهم طلبگی پرداختیم.

این مهارت ها به صورت اجمالی:

- ۱- نیاز شناسی
- ۲- حل مساله و تصمیم گیری
- ۳- تفکر و برنامه ریزی استراتژیک
- ۴- مدیریت (هدف گذاری، برنامه ریزی، ارزیابی و کنترل)
- ۵- تفکر خلاق و ایده پردازی
- ۶- ارتباط موثر
- ۷- هوش مالی
- ۸- مدیریت مالی
- ۹- مهارت های ایجاد کسب و کار دانش بنیان
- ۱۰/ مدیریت فرهنگی و هنری
- ۱۱/ مدیریت و برنامه ریزی آموزشی
- ۱۲/ آشنایی با سواد رسانه ای و به کارگیری هنردر مهندسی و انتقال پیام فرهنگی
- ۱۳/ فن بیان و سخنوری

اما در حوزه دانش نیز به علوم مختلفی نیاز دارد که البته هیچکدام از آن ها مطابق نیاز کارویژه امامت جماعت در حوزه علمیه به او آموزش داده نمی شود و خود باید پیگیر آموختن آنها باشد:

دانش های اصلی:

- ۱- علوم مرسوم حوزوی تا اتمام سطح دو

دانش های تکمیلی:

- ۲- احکام مبتلابه شرعی مطابق با فتاوی مراجع مختلف برای پاسخگویی به سوالات شرعی مردم محله و مسجد

- ۳- انس با قرآن، تجوید و روانخوانی قرآن

۴- تفسیر آیات قرآن برای انجام استخاره و استفاده های تبلیغی

۵- آشنایی با حدیث و شروح احادیث برای استفاده در منابر و مجالس وعظ و خطابه

۶- آشنایی با ادعیه و مفاهیم آن و قرائت صحیح آن ها

و در حوزه معرفت و شناخت

۱- آشنایی با جایگاه و نقش مهم و حیاتی طلاب برای ارائه خدمات دینی به جامعه (با مطالعه سند چشم انداز حوزه در افق ۱۴۱۴)

۲- آشنایی با نقش و جایگاه یک طلبه به عنوان امام جماعت مسجد در یک محله (آموزش های ضمن خدمت مرکز رسیدگی به امور مساجد)

۳- بصیرت و سواد سیاسی همسو با سیاست های کلی نظام جمهوری اسلامی

۴- آشنایی با اسناد فرهنگی بالادستی حاکم بر نظام اسلامی و حوزه های علمیه مانند الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت، بیانیه گام دوم و...

۵- آشنایی با سازمان های متولی فرهنگ و ارائه دهندگان خدمات فرهنگی

۶- آشنایی با ساختار سازمانی شورای اجتماعی محله و شناخت جایگاه امام جماعت در آن

مرحله نهایی: راه دستیابی به این کارویژه

چگونه باید به این کارویژه دست پیدا کرد. این ساده ترین مرحله دستیابی به این کارویژه مهم و تاثیرگذار است. شما می توانید با مراجعه به مرکز رسیدگی به امور مساجد درخواست امات جماعت برای یکی از مساجد را ارائه کنید و پس از پذیرش و مصاحبه در یک مسجد فعالیت خود را آغاز کنید. مطابق با آخرین اطلاعاتی که اراده شده است هم اکنون در سطح شهر مشهد حدود ۵۰۰ مسجد وجود دارد که نیاز به امام جماعت دارد. آنچه بسیار مهم است تصمیم شما و نگاه شما نسبت به اهمیت این کارویژه و احساس مسئولیت شما برای تحقق بخشیدن به ارزش های آن است. مطابق با فرمایش رهبری معظم انقلاب اگر شخص شما این مسئولیت را و مسجدی که به دست می گیرید را مرکز دنیا به حساب بیاورید قطعاً در انجام امور آن با انگیزه و موفق خواهید بود. طبیعتاً اخلاص، صبر و حوصله، همت عالی و تلاش صادقانه و شبانه روزی نیز باید چاشنی کار شما برای ارائه این خدمات دینی به جامعه باشد.